

люції, отже, визначення частин мови має базуватися на прототипічних семантичних і формальних характеристиках. Прототипічна семантика іменника — субстанціональність, базові прототипічні формальні характеристики — відмінок, здібність сполучатись із означеним артиклем, прийменником, синтаксично функціонувати як підмет, додаток, предикатив, атрибутивний модифікатор інших іменників.

Ключові слова: іменник, концепт, прототип, частина мови, субстанціональність, категорія, ментальність.

МОЙСЕЕНКО Наталя Григорівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри граматики англійського мови Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; Французький бульвар, 24/26, г. Одеса, 65058, Україна; тел.: +38 093 4388839, +38 067 1087618; e-mail: natalymoiswx@gmail.com; ORCID ID: orcid.org/0000-0002-8465-5519

ЧАСТЕРЕЧНЫЕ ПРИЗНАКИ АНГЛИЙСКОГО ИМЕНИ СУЩЕСТВИТЕЛЬНОГО В СВЕТЕ ТЕОРИИ ПРОТОТИПОВ

Аннотация. *Объект* данного исследования — процесс формирования прототипических категорий в человеческом сознании и закономерности развития прототипических грамматических категорий. *Предмет* нашего исследования составляют прототипические характеристики английских существительных. *Цель* работы сводится к определению адекватных критериев создания прототипической классификации существительных. *Методологически* данное исследование основывается на законах познания, на таких психологических категориях как концептуальная категория, прототип, на теории логико-грамматической динамики (Е. А. Жаборюк). Были применены методы дескриптивного анализа и сопоставления. *Результатами* исследования является выделение принципов построения прототипической классификации английских существительных. *Практическое значение* работы заключается в возможности использовать её выводы в ходе преподавания английского языка как иностранного, а также при проведении фундаментальных когнитивных исследований частей речи в английском языке. *Выводы* научной работы сводятся к следующим положениям. Человеческая мысль структурирована как предикация. Вербализация конститuentов такой структуры подсознательно связана с прототипическими категориями человеческого мышления и речи, которые развились в ходе эволюции. Следовательно, определение частей речи должно основываться на прототипических семантических и формальных характеристиках языковых единиц. Прототипическая семантика имени существительного — субстанциональность, базовые прототипические формальные характеристики — падеж, способность сочетаться с определённым артиклем, предлогом, синтаксически функционировать как подлежащее, дополнение, предикатив, атрибутивный модификатор других существительных.

Ключевые слова: имя существительное, концепт, прототип, часть речи, субстанциональность, категория, ментальность.

Статтю отримано 22.04.2018 р.

<http://dx.doi.org/10.18524/2307-4558.2018.29.139375>

УДК 811.161.2'367.332.7'373.46:664(083.74)(477)

НАРУШЕВИЧ-ВАСИЛЬЄВА Оксана Вікторівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства та лінгводидактики Одеської національної академії харчових технологій; вул. Канатна, 112, м. Одеса, 65039, Україна; тел.: +38 067 8358833; e-mail: nov82ua@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-5230-0019

ТИПОЛОГІЯ ПРЕДИКАТИВ (НА МАТЕРІАЛІ ДЕФІНІЦІЙ ТЕРМІНІВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В ДСТУ)

Анотація. *Мета* статті — проаналізувати й систематизувати типи предикатив у дефініціях термінів харчової промисловості в ДСТУ, з'ясувати їхню роль у структурно-семантичній організації відповідних речень. За *об'єкт* обрано предикат як основний семантичний компонент логіко-синтаксичної структури дефініцій. *Предметом* дослідження є встановлення відповідності між типами семантичних предикатив і типами речень, у яких вони функціонують, в аспекті семантичного синтаксису та їхньої формально-граматичної структури на матеріалі дефініцій термінів харчової промисловості в ДСТУ. *Результатом* проведеного дослідження є визначення основних типів семантичних предикатив і зіставлення їх із типами речень за семантичною та формально-граматичною ознаками. Зроблено *висновок* щодо домінування певного типу семантичного предиката у структурно-семантичній організації речень-репрезентантів дефініцій термінів харчової промисловості в ДСТУ. *Практична значущість* результатів цієї наукової розвідки полягає в тому, що вони можуть використовуватись у теоретичних курсах лексикології та лексикографії, а також під час укладання термінологічних стандартів і галузевих словників.

Ключові слова: предикат, семантичний предикат, типи семантичних предикатив, типи речень, монопредикативні структури, поліпредикативні структури.

Формулювання проблеми та її зв'язок із попередніми дослідженнями. Типи предикатів, їхній семантичний діапазон, змістовну специфіку, валентний потенціал та реченнєвотвірні можливості різноаспектно досліджено в працях багатьох українських і зарубіжних науковців, зокрема Н. Н. Арват [1], Н. Д. Арутюнової [2], В. В. Богданова [4], О. І. Бондаря [5], Т. В. Булигіної, О. М. Селіверстової [34], Л. М. Васильєва [6], І. Р. Вихованця [7], А. П. Загнітка [16], К. Г. Городенської [11], Т. Є. Масицької [26], А. Мустайоки [29], Ю. С. Степанова [37], У. Л. Чейфа [40].

Дослідження семантичної структури речень зумовили введення до наукового обігу поняття «семантичний предикат» і появу численних спроб розробити типологію семантичних предикатів. Проте за відсутності єдиного розуміння суті цього поняття та узгодженості дослідників щодо вироблення класифікаційних критеріїв у мовознавстві й досі немає загальноприйнятої типології семантичних предикатів.

Щоправда, науковці приділили чимало уваги вивченню окремих типів семантичних предикатів (або їхніх підтипів). Зокрема, у працях [12; 13; 17; 18; 20; 22; 27; 31; 35; 39 тощо] натрапляємо на спроби визначити статус предиката в системі семантичних предикатів, запропонувати найбільш точну назву для нього та виділених його значеннєвих різновидів, а також виявити й описати морфологічні засоби вираження предиката, його роль у формуванні семантико-синтаксичної структури речення.

В українській мовознавчій науці залишаються майже не вивченими властивості предикатів як компонентів дефінітивних висловлень. Дослідження, здійснені на матеріалі української та інших мов, лише принагідно торкаються окремих аспектів цієї проблеми (напр., [23; 24; 35]). Нашу увагу привернула дисертація О. І. Безрукової [3], позначена досить ґрунтовним аналізом предиката як основного компонента дефінітивної структури.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена необхідністю встановити відповідність між семантичними типами предикатів і типами речень-репрезентантів дефініцій термінів у ДСТУ.

Постановка дослідницьких завдань. У пропонованій науковій розвідці ставимо за мету визначити типи семантичних предикатів, характерні для текстів дефініцій термінів у нормативно-технічних документах, а також з'ясувати їхню роль у структурно-семантичній організації дефінітивних висловлень. Матеріалом дослідження слугували дефініції українських термінів харчової промисловості, дібрані методом суцільної вибірки з ДСТУ у цій науково-виробничій сфері.

Виклад основного матеріалу. Запропоновані таксономії семантичних предикатів побудовано на різних засадах відповідно до мети та завдань досліджень. У багатьох працях, зокрема виконаних у руслі традиційної граматики, спостерігаємо підміну типології семантичних предикатів класифікацією дієслів за їхніми узагальненими лексичними значеннями. Таке ототожнення є неприйнятним, особливо з позицій когнітивної лінгвістики, останні досягнення якої доводять, що предикат є категорією вищого рівня абстрагування. Як слушно зауважує Л. М. Генералова, лише розуміння глибинної поняттєвої суті семантичних предикатів як когнітивних категорій концептуального характеру, які реалізують універсальні способи відображення категоризованої дійсності, може забезпечити створення узгодженої та послідовної їхньої класифікації [10].

Синтаксичні дослідження кризь призму логіки та семіотики дають змогу представити глибинну (власне семантичну) структуру речень та розмежувати їх за семантичними типами предикатів. За визначенням Ю. С. Степанова, предикати — це особливі семантичні сутності мови, що їх типізує мова не у формі словникових одиниць, дієслів, а у формі пропозиційних функцій і відповідних їм «структурних схем речень» [36, с. 133].

Таку саму думку обстоє й український мовознавець М. В. Мірченко. Аналізуючи семантико-синтаксичні категорії речення, він розглядає предикатність у сенсі надкатегорійному, наголошуючи при цьому, що «предикат усякого речення — це особлива семантична сутність, що не передбачає однозначного лексичного заповнення в структурній схемі речення. Як пропозиційна функція предикат передає вказівку на зв'язок із суб'єктами чи об'єктами, які заповнюють віртуальні позиції в реченні або ж можуть їх словесно не представляти» [28, с. 112].

Автори колективної монографії «Предикат у структурі речення» дійшли висновку, що «у комплексному підході до кваліфікації предиката знаходять відбиток логіко-семантичний, семантико-синтаксичний і власне семантичний принципи аналізу, але не на шляху їхнього змішування, перетинання, штучного поєднання, а на засадах послідовного розмежування на умовах можливого використання різних підходів і принципів» [32, с. 10].

В одній з наших праць ми вже розробили моделі семантизації термінів харчової промисловості з опорою на поняття пропозиції і на цій основі — типологію дефініцій спеціальних понять у їх кореляції до суджень (див. про це детально в [30]). Оскільки предикати відіграють ключову роль в організації пропозиційного змісту дефінітивних висловлень, зацентруємо увагу на тих працях, у яких їх диференційовано з позицій логіко-семантичного підходу. Це, напр., праця «Предложение и его смысл: Логико-семантические проблемы» Н. Д. Арутюнової, яка свого часу розробила типологію логіко-семантичних відношень, запропоновану для опису семантики синтаксичних конструкцій. Зокрема, дослідниця виділяє чотири логіко-граматичних «начала»: 1) відношення екзистенції, або буттєвості; 2) відношення ідентифікації, або тотожності; 3) відношення номінації, або іменування; 4) відношення характеризації» [2, с. 18].

Т. В. Шмельова виокремлює групу так званих логічних пропозицій, які «представляють результати розумових операцій і повідомляють про деякі встановлені ознаки, властивості, відношення» [41, с. 10], протиставляючи їх подієвим (онтологічним) пропозиціям, що відбивають реальні події, ситуації з їх учасниками. До логічних пропозицій дослідниця відносить: 1) пропозицію характеристики (різновиди: таксономічна пропозиція — розкриває належність об'єкта до певного класу; пропозиція якісної характеристики); 2) пропозицію ототожнення, або ідентифікації; 3) релятивні пропозиції (з'єднання, зіставлення, подібність, протиставлення, роздільність); 4) пропозиції каузальності (умовності, причинності, наслідку, часової співвіднесеності) [41, с. 18–22].

Розглядаючи типові синтаксичні структури елементарного простого речення, що репрезентують логічні пропозиції, Н. Б. Кошкарьова виділяє два різновиди таких структур: 1) із семантикою характеристики (предикат-кваліфікатив виражається прикметником за якісної характеристики або іменником за таксономічної (входження до класу) характеристики); 2) із семантикою реляції (містять позначення двох учасників ситуації (релянтів) і реляційний предикат) [21, с. 15–16]. Дослідниця наголошує, що структурна схема елементарних речень складається з мінімуму обов'язкових компонентів і відображає лише одну пропозицію.

Враховуючи такі класифікаційні критерії як позачасовість / часова локалізованість, статичність / динамічність, тип суб'єкта та його роль у створенні денотативного предиката, О. М. Селіверстова постулює й описує вісім типів предикатів зі значеннями: 1) дії; 2) процесу; 3) стану; 4) якості та набору якостей, об'єднаних у предметі; 5) знаходження у просторі; 6) потенційності; 7) класу і «зв'язку»; 8) результату і факту [34, с. 151]. Характеризуючи предикат «знаходження у просторі», дослідниця об'єднує локативні, екзистенційні й посесивно-екзистенційні конструкції в один клас просторових конструкцій та зазначає, що слово *простір* вжито в дуже широкому значенні для позначення конкретного фізичного простору, простору ситуації, події й т. ін. [34, с. 146].

В. В. Богданов є прихильником традиційного підходу, зорієнтованого на загально визнані типи семантичних предикатів, які розрізняють за дією, станом, властивостями, відношеннями [4, с. 51]. Дослідник вважає, що цю систему предикатних класів можна детальніше диференціювати за семантикою.

У класифікації В. Г. Гака виділено сім типів семантичних предикатів: 1) буттєві; 2) кваліфікативні; 3) які виражають стан середовища; 4) які описують стан суб'єкта (статальні); 5) реляційні; 6) локальні (позначають місцезнаходження або переміщення предмета); 7) акціональні (описують дії активного суб'єкта). Зауважимо, що предикати тотожності, класифікації та характеристики дослідник відносить до різновидів кваліфікативного предиката [9, с. 457–458].

Синтезуючи різні підходи, А. Мустайокі пропонує класифікувати предикати з урахуванням таких критеріїв: запитання, на яке відповідає предикат; кількісний та якісний склад його актантів; семантика актантів; властивості актантів щодо аспектуальності й локалізованості в часі [29, с. 179]. Дослідник виділяє вісім класів «примарних предикатів»: дія, відношення, володіння, локація, існування, стан, характеристика, ідентифікація [там само, с. 186].

В українському мовознавстві вагоме місце посідає семантична класифікація предикатів, яку розробив І. Р. Вихованець. За традиційного поділу предикатів на семантичні класи до предикатів стану, окрім одиниць із семантикою власне стану, зараховують також одиниці, що позначають його якісні й кількісні характеристики. І. Р. Вихованець доповнив традиційну класифікацію й виокремив шість типів: предикати дії, процесу, стану, якості, кількості та локативні предикати [7, с. 93–111]. На його думку, предикати якості, на відміну від предикатів дії, процесу й стану, стосуються параметрів відносної незмінності, стабільності, постійності, внутрішньої належності предметові, що дає підстави виділити їх в окремий предикатний клас. Говорячи про предикати кількості, які передають кількісні характеристики предмета й морфологічно оформилися у клас числівників, науковець наголошує на випадках, коли ці предикати функціонують у позиції головного члена речення — присудка. Локативні предикати вказують на просторові стани, процеси або ознаки предмета.

Ті самі погляди поділяє М. В. Мірченко, який вважає, що предикатність — дуже ємна категорійна величина. Її моделюють у повному обсязі підкатегорії, які є величинами зі своєю графемною структурованістю. За термінологією мовознавця, до структури предикатності простого речення входять підкатегорії предиката дії, предиката процесу, предиката стану, предиката якості, предиката кількості, предиката локативності [28, с. 113].

За переконанням А. П. Загнітка, до загальної системи предикатів входять такі підкласи: 1) предикати дії (фізичного, мовленнєво-мисленнєвого спрямування тощо); 2) предикати руху; 3) предикати процесуальні; 4) предикати існування; 5) предикати стану; 6) предикати володіння, належності; 7) предикати сприйняття; 8) предикати місцезнаходження або статальної локалізації; 9) предикати кваліфікації; 10) предикати якісної характеристики (детермінації); 11) предикати тотожності; 12) предикати відношення; 13) предикати модального відношення [16, с. 288]. При цьому мовознавець вважає, що з логічного підходу найправомірніше розрізняти речення за семантичними типами предикатів як основи відповідних суджень. Зокрема, за цим критерієм А. П. Загнітко пропонує розмежовувати: 1) речення ідентифікації (тотожності); 2) речення якості; 3) речення релятивності (відношення); 4) речення екзистенції (буття); 5) речення класифікації; 6) речення номінації; 7) речення просторовості; 8) речення процесуальності; 9) речення стану; 10) речення активної дії [16, с. 122].

Власне семантична класифікація передбачає виділення таксономічних, реляційних і характеризувальних предикатів із можливими суміщеннями цих значень і деталізованою рубрикацією кожного із цих розрядів. У дослідженнях реалізацій предикатних відношень на матеріалі природних мов такі узагальнені типи значень можуть зазнавати подальшої диференціації, зокрема з опертям на конкретні класи предикаторів [32, с. 29].

Наведемо деякі міркування науковців, які істотно розширюють уявлення про той чи той семантичний тип предиката й видаються важливими в руслі зазначеної в нашій розвідці проблематики.

Г. О. Пірус, здійснивши комплексний аналіз предикатів відношення в українській мові з урахуванням їхніх валентністних характеристик і трансформаційних властивостей, варіювання на рівні семантичного та граматичного оформлення реченнєвих конструкцій, виділила чотири основні типи релятивних предикатів, кожен з яких містить у своїй структурі дві функціональні релятивні семи: 1) компаративні предикати (дескриптивна та об'єктна семи); 2) посесивні предикати (беніфіціативна та об'єктна семи); 3) компонентивні предикати (компонентивна та композитивна семи); 4) предикати ставлення (експерієнсивна та об'єктна семи) [31].

Чималий інтерес становить монографічна праця Г. В. Ситар, у якій мовознавець зосередила увагу на аналізові «предикатів холо-партитивного (партитивно-комплексивного) відношення, що виражають відношення цілого до частини або частини до цілого» [35, с. 25]. Однією з частотних конструкцій із цією семантикою є субстантивні речення (цим терміном у монографії охоплено як біноміативні речення, так і речення з формально вираженими зв'язками), які дослідниця поділила на дві групи: 1) речення зі значенням «частина і ціле» (відображають позамовну ситуацію, за якої певна реальність характеризується як частина / частини щодо певного цілого); 2) речення зі значенням «ціле і його частина» (втілюють ситуацію, за якої певний предмет або явище об'єктивної дійсності кваліфікується як ціле щодо відповідних частин). З огляду на структурну і семантичну неоднорідність таких речень, на розмивання холо-партитивної семантики, її видозміну й ускладнення (зокрема кваліфікативним та квантитативним значеннями, перше з яких передає якісну характеристику частини, а друге — кількісні параметри співвідношення частини й цілого), спричинені тим, що в мовленні факультативні компоненти можуть набувати статусу обов'язкових, в межах субстантивних речень, на думку Г. В. Ситар, можна виділити кілька моделей, більшість з яких є «суміщеними». Серед речень першої групи виділено сім моделей: власне-партитивні, власне-класифікаційні, кількісно-партитивні, характеристично-партитивні, характеристично-класифікаційні, дефініційно-партитивні, дефініційно-класифікаційні речення; до другої групи речень віднесено три моделі: власне-холо-партитивні, холо-характеристичні й холо-дефініційні речення [35, с. 154–189]. Виділені моделі речень-дефініцій, які виражають відношення цілого до частини або частини до цілого, дослідниця розглядає як окремі різновиди на підставі їхньої високої інформативності, що забезпечується поліпропозитивністю (на семантичному рівні), і / або складністю на формальному рівні.

Нашу увагу також привернула класифікація семантико-синтаксичних типів речень, які реалізують схему N1–N1, Н. В. Князевої. Ідеться про речення з двома номінативами в предикативному ядрі, які активно використовують для побудови дефініцій. Дослідниця виділяє п'ять типів таких речень: кваліфікативні, класифікувальні, реляційні, ідентифікаційні, іменувальні. На її думку, у реченнях кваліфікації предметів, явищу приписується істотна, відмінна ознака (ознаки), яка не є таксономічною, тобто не входить до деякої класифікаційної системи; у класифікувальних реченнях встановлюється факт родо-видової належності предмета, явища до певного класу; у реляційних — міститься характеристика одного об'єкта через його відношення до іншого об'єкта; у реченнях ідентифікації утверджується ідентичність об'єктів; в іменувальних реченнях здійснюється номінація конкретних предметів [19, с. 12–19]. Н. В. Князева також констатує факт наявності випадків суміщення семантико-синтаксичних значень, у результаті чого утворюються речення контамінованої семантики.

О. Г. Межов предикати якості в семантико-синтаксичній структурі простого речення пропонує поділити на три групи: 1) предикати власне-якісної ознаки; 2) предикати якості-відношення (порівняння); 3) предикати якісно-модального відношення. Описуючи семантику предикатів якості, мовознавець наголошує на її багатогранності. Напр., вони можуть виражати параметричні ознаки предметів (за розміром, формою, об'ємом, вагою тощо), ознаки щодо кольору; ознаки, що сприймаються органами чуттів (смакові, нюхові, температурні, на дотик тощо); ознаки за тривалістю та інші [27, с. 57–58].

Є. М. Ширяєв виокремлює три типи речень характеристичні: 1) реляційні, в яких установлюються відношення (в найширшому розумінні цього слова) суб'єкта до інших компонентів семантичної структури; 2) обставинні (місцезнаходження суб'єкта, час, причина і т. ін. суб'єкта-події); 3) означальні (суб'єкт перебуває у взаємовідношеннях своїх ознак — окремих або об'єднаних у поняття). Останній дослідник поділив на два класи на підставі позачасовості / епізодичності ознаки. Власне мовною ознакою, яка прогнозує віднесеність речень до позачасових, може слугувати неможливість вживання в них прислівників або сполучень із часовим значенням. У свою чергу речення позачасової означальної характеристичної залежно від виду референції суб'єкта й «обсягу» предиката дослідник поділяє на три підгрупи: 1) речення характеристичні за ознакою (суб'єкт, який характеризується, має конкретну референцію, тобто позначає точно визначені предмети, особи, події і т. ін., а предикат на-

зиває одиничну ознаку), напр.: *Наш будинок дуже старий*; 2) кваліфікаційні (суб'єкт має конкретну референцію, а предикат називає поняття, яке є узагальненням сукупності деяких ознак), напр.: *Він учений*; 3) класифікувальні (суб'єкт і предикат мають поняттєву референцію, при цьому поняття суб'єкт вужче за поняття-предикат), напр.: *Ялина — вічнозелена рослина* [33, с. 206–208].

К. Г. Городенська, К. О. Косенко вважають, що немає логіко-семантичної підстави для розмежування предикатів класифікації і предикатів кваліфікації, бо вони ґрунтуються на спільній семантичній основі — ідеї входження окремого, конкретного до загального, певної сукупності, об'єднаної спільними ознаками, властивостями, яку втілюють у семантично елементарному реченні два залежні від таких предикатів непередикатні іменники, що кваліфікують живий організм або конкретний предмет (компонентив), який входить або не входить до відповідного класу, виду, типу, певної сукупності (компонентив). Ці 2 значеннєві підгрупи розглянуто в межах предикатів станової семантики й об'єднано назвою «предикати входження / невходження» [11, с. 94–95; 20, с. 546]. «Підставою для об'єднання згаданих підкласів предикатів слугує і спільний потенціал дієслівних власне- і невласне-зв'язок, що реалізують їх у формально-граматичній структурі речення. Це насамперед нульова форма дієслівної власне-зв'язки *бути*, форми третьої особи однини та множини власне-зв'язки *становити* і невласне зв'язок *належати, входити, зраховувати, складатися, об'єднувати, охоплювати, містити* та ін.» [20, с. 546].

Г. Є. Крейдлін, розглядаючи речення зі значенням входження об'єкта до ширшого класу, зазначає, що неможливо побудувати таксономічні речення на основі оцінних предикатів [22, с. 31]. «Кожний об'єкт може бути схарактеризований або безпосередньо — шляхом приписування йому ознаки, або опосередковано — через включення його до деякого класу (ідентифікацію з одним із членів класу). Оцінні предикати, які виникають на базі таксономічних предикатів, після того як об'єкту будуть приписані ознаки, властиві всьому класові, містять оцінку об'єкта не самого по собі, а саме як представника цього класу» [22, с. 32]. Такі речення дослідник пропонує кваліфікувати як речення таксономічної характеристики.

Аналіз класифікацій семантичних типів предикатів засвідчив, що більшість їхніх різновидів мають ситуативний, прагматично зумовлений характер, оскільки інколи виокремлюються залежно від їхнього функціонального навантаження в конкретних реченнєвих утвореннях і за тими класифікаційними ознаками, які визначив дослідник (як істотними, так і детермінованими контекстом). У русистичі домінує підхід до витлумачення предиката характеристики в широкому сенсі, за якого предикати класифікації та кваліфікації розглядаються як його різновиди. Натомість українські мовознавці розробляють детальніші класифікації семантичних предикатів, хоча вони й не позбавлені певних дискусій та інтерпретацій.

Переконаливою видається теза О. І. Безрукової про те, що предикат є проміжною ланкою між логічними значеннями й мовними формами. Будучи формальним показником входження дефінітивної моделі до структури речення, предикат набуває різних мовних форм та відповідних їм значень і тим самим уводить дефініцію в текст [3, с. 41]. У свою чергу А. П. Загнітко зазначає: «Семантико-синтаксична структура предиката моделює мовну презентацію речення. Вона відображає всі найзагальніші властивості, які притаманні конкретному типу речення як одиниці мови: загальну його структурну схему і значення, категорійне і субкатегорійне значення кожного з його компонентів, порядок розташування цих компонентів і синтаксичні відношення між ними» [16, с. 286].

Аналізуючи логіко-синтаксичну структуру так званої класичної родо-видової дефініції, О. І. Безрукова зазначає, що її формують три типи відношень: тотожності, включення й дистинкції. Модифікація дефінітивних відношень спричиняє відхилення від класичної моделі, в якій може бути модифікований якийсь один компонент або відразу декілька [3, с. 15]. Погоджуємося з думкою О. І. Безрукової в тому, що предикат є основним засобом модифікації дефінітивних відношень у тексті [3, с. 59].

Як відомо, в основі класичної дефініції терміна переважно лежить судження, обов'язковими елементами логічної структури якого є суб'єкт судження, предикат судження та зв'язка, яка виражає відношення між суб'єктом і предикатом, характеризуючи належність предмету думки якоїсь властивості, відображеної у предикаті. Отже, характерною структурно-граматичною рисою всіх дефінітивних речень, зафіксованих у ДСТУ, є принцип бінарності, тобто предикативне ядро в них формують два іменники у формі називного відмінка однини. Дієслівна власне зв'язка *бути*, яка поєднує підмет та іменникову частину складеного іменного присудка, у таких конструкціях матеріально не виражена й на письмі позначена знаком тире.

Екстралінгвістичним корелятом тексту дефініції є сукупність взаємопов'язаних ознак об'єкта чи явища дійсності. На рівні структури дефініції цей факт відображається у членуванні тексту на предикативні фрази, що відповідають окремим ознакам [23, с. 241].

Аналізуючи речення в аспекті семантичного синтаксису, тобто оцінюючи його відношення до пропозиції, багато мовознавців у своїх працях [напр., 8; 14; 15; 25; 38 тощо] схиляються до думки, що, на відміну від складних речень, у яких предикація наявна в розгорнутому вигляді, як у головній, так і в підрядній предикативній частині, непередикативне оформлення пропозиції (дієприслівниковою, дієприкметниковою, прикметниковою, інфінітивною або іменниковою конструкціями) мар-

кує семантичне ускладнення простого (базового) речення внаслідок об'єднання кількох семантично елементарних простих речень. Непредикативні конструкції, що є трансформами речень, виражають предикації у згорнутому вигляді, так звані вторинні, додаткові предикації. «Отже, такі прості речення є монопредикативними (формально-синтаксична ознака) і поліпропозитивними (семантико-синтаксична ознака)» [8, с. 123].

Випадки різнотипних ускладнень структури монопредикативних простих речень можна пояснити потребою характеристики властивостей і функцій поняття, позначеного терміном. «Ближче до означуваного, як правило, містяться конструкції предиката, що віддзеркалюють найсуттєвіші для даної ситуації ознаки чи властивості означуваного — інтенціонал його значення» [23, с. 242]. Вживанням вторинно-предикативних структур у складі дефініцій досягається лаконічність і статичність опису ознак поняття [23, с. 242].

У результаті вивчення особливостей формально-граматичної структури речень, які реалізують дефініції термінів харчової промисловості в ДСТУ, ми виявили монопредикативні та поліпредикативні синтаксичні конструкції, представлені нечисленними структурними типами та їхніми різновидами.

Визначальною рисою синтаксису текстів дефініцій у досліджуваних джерелах є використання монопредикативних простих речень ускладненого типу, в яких предикативна структура репрезентує основну пропозицію, переважно таксономічну, а різні форми ускладнення є вторинним, непредикативним способом вираження додаткової (згорнутої) пропозиції якісної характеристики. Домінування простих ускладнених речень у ДСТУ пояснюємо тенденцією до опису предмета або явища більш детально й водночас компактно. Як засвідчує здійснений аналіз матеріалу, типовими ускладнювальними компонентами у згаданих вище дефінітивних реченнях є:

1) однорідні члени речення: *Зимазна активність дріжджів — швидкість зброджування глюкози або цукрози дріжджовими клітинами* [44, с. 6]; *Обвалювання м'яса — відокремлювання м'язової, жирової та сполучної тканин від кісток* [49, с. 3];

2) відокремлені члени речення: *Ковбаса — виріб із ковбасного фаршу в оболонці, підданий термічному оброблянню до готовності для вживання* [49, с. 7]; *Дієтичні хлібобулочні вироби — хлібобулочні вироби, призначені для профілактичного та лікувального харчування* [54, с. 3];

3) прислівні другорядні члени речення, не зумовлені валентністю предиката: *Топлене масло — масло з масовою часткою жиру не менше ніж 99,0 %* [46, с. 2]; *Бурякоподавач — машина для подавання буряків у гідроконвеєр* [52, с. 5]; *Пера — трубчасті макаронні вироби у формі короткої прямої трубки з косим зрізом* [43, с. 5].

Зазначимо, що в досліджуваному матеріалі дуже часто трапляються прості речення з різнотипними ускладненнями: *Рулет — виріб з м'ясної сировини циліндричної форми, щільно перев'язаний шпагатом чи нитками або виготовлений у формі, у вареному, запеченому, копченому, сирокопченому, сиров'яленому, копчено-запеченому або копчено-вареному вигляді* [49, с. 9]; *Вітаміни — органічні сполуки різної хімічної природи, необхідні для здійснення життєво важливих біохімічних і фізіологічних процесів у живих організмах* [51, с. 13].

В опрацьованих фактичних джерелах ми зафіксували відносно незначну кількість простих елементарних речень, напр.: *Свинина — м'ясо свиней* [50, с. 8]; *Купажована олія — суміш олій* [51, с. 9].

Поліпредикативні синтаксичні конструкції в ДСТУ представлені переважно складнопідрядними реченнями нерозчленованої структури з підрядним означальним, яке приєднується до головної предикативної частини за допомогою сполучних слів *який* або *що* й виконує атрибутивну функцію, напр.: *Ляна олія — олія, яку здобувають з насіння льону* [51, с. 11]; *Очищений сік — сік, що пройшов усі стадії очищення перед надходженням на згущення* [55, с. 7].

Також ми виявили незначну кількість складних багатоконponentних синтаксичних конструкцій з послідовною підрядністю, в яких обидві підрядні частини є присубстантивно-атрибутивними, напр.: *Плівковий випарний апарат (цукрове виробництво) — випарний апарат, у якому випаровування відбувається в тонкій плівці, що утворюється під час зрошення соком теплообмінної поверхні трубок* [53, с. 30]; *Кумис — кисломолочний продукт змішаного бродіння, який виробляють сквашуванням кобилячого чи коров'ячого молока симбіотичною закваскою, яка містить дріжджі, термофільні молочнокислі палички видів *Lactobacillus delbrueckii subsp. bulgaricus*, *Lactobacillus acidophilus** [47, с. 8].

Було зафіксовано й поодинокі випадки використання складних речень з однорідною супідрядністю та речень з різними видами зв'язку, напр.: *Анабіоз — стан дріжджової клітини, у якому всі процеси обміну речовин тимчасово припинені або сповільнені і відсутні всі видимі прояви життєдіяльності* [44, с. 6]; *Тунельна сушарка (цукрове виробництво) — сушарка з камерою у вигляді тунелю, в якій завантаження матеріалу на транспортувальному пристрої відбувається з одного боку, а розвантаження — з протилежного* [53, с. 41]; *Морожена риба — риба, яку обробили холодом, внаслідок чого температура в товщі її м'язової тканини є нижчою від точки замерзання клітинного соку і волога, яка містилася в тканинах риби, перетворилася в лід* [52, с. 5].

Інших типів складних речень у досліджуваному матеріалі ми не виявили. Отже, чітко простежується тенденція до уодноманітнення й уніфікації синтаксичних конструкцій, які вживаються для семантизації термінологічних понять у ДСТУ.

З огляду на розроблені типології семантичних предикатів спробуємо визначити основні типи семантичних предикатів у дефініціях термінів харчової промисловості, засвідчених у ДСТУ, серед яких, зокрема, такі:

1. Монопредикативні структури:

1) таксономічний предикат (Г. Є. Крейдлін) // речення таксономічної характеристикації, або таксономічні речення (Г. Є. Крейдлін), напр.: **Просіювач цукру-піску** — установка для очищення цукру-піску від сторонніх домішок за допомогою сит [53, с. 26]; **Живі мідії** — двостулковий молюск зі щільно зачиненими чи злегка відчиненими стулками [52, с. 14];

2) предикат ідентифікації (А. Мустайокі) // речення ідентифікації (А. П. Загнітко), або ідентифікаційні речення (Н. В. Князева), напр.: **Виробнича партія макаронних виробів** — кількість макаронних виробів одного класу, виду й типу, виготовлених на одній технологічній лінії, однієї дати виготовлення та зміни [43, с. 13]; **Збиті вершки** — вершки, насичені повітряною фазою [47, с. 9];

3) предикат кваліфікації (А. П. Загнітко) // речення кваліфікації, або кваліфікативні речення (Н. В. Князева), напр.: **Промий** — розчин, утворений під час знецукрювання відфільтрованого осаду чи адсорбенту промиванням його водою [55, с. 6]; **Відпрацьований адсорбент** — відходи процесу адсорбційного очищення олії [51, с. 10];

4) предикат відношення (В. В. Богданов, Г. О. Пірус, А. Мустайокі) / релятивний предикат (Г. О. Пірус, Г. В. Ситар) / реляційний предикат (В. Г. Гак) // реляційні речення (Н. В. Князева), або речення релятивності / відношення (А. П. Загнітко), напр.: **Консистенція макаронних виробів** — сукупність реологічних і структурно-механічних характеристик макаронних виробів [43, с. 12]; **Наважка** — частина лабораторної проби, підготовленої для визначення окремих показників якості макаронних виробів [43, с. 13–14].

2. Поліпредикативні структури:

1) предикати класифікації (В. Г. Гак) // речення класифікації (А. П. Загнітко, Н. В. Князева), або класифікувальні речення (Є. М. Ширяєв, Н. В. Князева), напр.: **Вуглеводи** — моносахариди, їхні похідні, олігосахариди [47, с. 3]; **Субпродукти** — внутрішні органи, голови, ноги, хвости, вим'я, м'яса обрізь, отримані під час перероблення худоби [50, с. 10];

2) предикат кваліфікації + предикат дії (О. М. Селіверстова, В. В. Богданов, І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, А. Мустайокі), напр.: **Жир у крупах** — речовини, які виділяють із круп після оброблення їх жиророзчинниками [45, с. 23]; **Рецептура** — відомості про кількісний склад сировини та інших складників, з яких виготовляють виріб [49, с. 4];

3) таксономічний предикат + предикат дії, напр.: **Солодковершкове масло** — вид вершкового масла, що виробляють з пастеризованих натуральних вершків [46, с. 2]; **Жива рапана** — життєздатний червоногий молюск, який ворушить роговою пластинкою (черепашкою) після натискання на неї [52, с. 13];

4) предикат ідентифікації + предикат (один або кілька) дії напр.: **Живі раки** — раки з ознаками життєдіяльності, що рухають клешнями, якщо їх беруть за головогруді [52, с. 13];

5) предикат відношення (реляційний предикат) + предикат дії, напр.: **Знежирене молоко** — частина молока, яку одержують після відокремлювання вершків [47, с. 4];

6) предикат ідентифікації + предикат процесу (О. М. Селіверстова, В. В. Богданов, І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, А. Мустайокі), напр.: **Розсольний сир** — сир, який частково або повністю визріває у розсолі [48, с. 2];

7) предикат ідентифікації + предикат кількості (І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, М. В. Мірченко), напр.: **Приморожене м'ясо** — м'ясо, температура якого в товщі м'язів стегна на глибині 1 см становить від мінус 3 до мінус 5 °С, а на глибині 6 см — від 0 до 2 °С [50, с. 9];

8) предикат кваліфікації + предикат якості (І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, М. В. Мірченко, О. Г. Межов) / предикат якісної характеристики (А. П. Загнітко), напр.: **Марка вина** — продукт виноробства, що відрізняється оригінальною якістю, обумовленою специфічним технологічним прийомом або місцем вирощування винограду [42, с. 8];

9) предикат ідентифікації + предикат якості, напр.: **Марочне вино** — вино постійного складу і якості, яке характеризується особливою тонкістю букета і смаку, зроблене за оригінально технологією [42, с. 4];

10) предикат кваліфікації + предикат відношення (реляційний предикат), напр.: **Неповне рафінування** — процес, що складається з одного чи кількох етапів рафінування [51, с. 5]; **Морожений панцир криля** — щільно спресована маса рожевого кольору різноманітних відтінків, яка вміщує в собі панцирне покриття і залишки м'язової тканини криля, одержані під час вироблення варено-мороженого м'яса криля [52, с. 13];

11) таксономічний предикат + предикат відношення (реляційний предикат), напр.: **Біфідопродукт** — різновид біопродуктів, який у готовому продукті в кінці строку придатності містить біфідобактерій у кількості не меншій ніж 10^6 КУО/г [47, с. 8];

12) предикати класифікації + предикат відношення (реляційний предикат), напр.: *М'ясо — туша, півтуша, четвертина або її частина, що являє собою сукупність м'язової, жирової, сполучної тканини з кістками* [50, с. 8].

Висновки. Дефініції термінів харчової промисловості, представлені в ДСТУ, мають чітку логіко-семантичну структуру, якій у мовній реалізації відповідають речення з біномінативною граматичною основою, які передають типові дефінітивні відношення ототожнення (в широкому розумінні) й відношення якісної характеристики. У досліджуваному матеріалі біномінативні конструкції функціонують як самостійні синтаксичні одиниці — прості речення, переважно ускладненої структури, а також у форматі складнопідрядних речень, формуючи їхню головну предикативну частину.

Намагання укладачів ДСТУ дотримуватися вимог щодо логічної побудови дефініцій термінопонять зумовлює тенденцію до уодноманітнення та уніфікації використаних синтаксичних конструкцій. Ми виявили монопредикативні та поліпредикативні структури, представлені нечисленними структурними типами та їхніми різновидами.

Найпоширенішими у проаналізованому матеріалі є ускладнені прості речення, які становлять близько 50 % від загальної кількості синтаксичних конструкцій. З погляду семантико-синтаксичної організації у таких реченнях ускладнювальні атрибутивні й субстантивні компоненти реалізують приховану предикативність і репрезентують додаткову (вторинну) пропозицію. Особливість цих синтаксичних структур полягає у можливості конденсації формальних засобів вираження дефінітивних відношень, порівняно з відповідними підрядними реченнями. Складнопідрядні речення також дуже часто використовуються для семантизації термінів у ДСТУ. Вони посідають друге місце у відсотковому співвідношенні (приблизно 44 %). Кількість простих елементарних речень коливається в межах 5–6 %. Решта — це складні речення з різними видами зв'язку, частка яких не перевищує 1 %.

Наразі було визначено 9 типів семантичних предикатів, які виражають пропозиційний зміст дефінітивних висловлень у термінологічних стандартах: предикати класифікації, таксономічні предикати, предикати ідентифікації, предикати кваліфікації, предикати відношення (реляційні предикати), предикати дії, предикати процесу, предикати якості (якісної характеристики), предикати кількості.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у встановленні співвідношення різних типів семантичних предикатів та їх формально-граматичних репрезентантів у дефінітивних конструкціях.

Л і т е р а т у р а

1. *Аргат Н. Н.* Семантическая структура простого предложения в современном русском языке : учеб. пос. — Киев : Вища шк., 1984. — 159 с.
2. *Арутюнова Н. Д.* Предложение и его смысл : Логико-семантические проблемы. — М. : Наука, 1976. — 383 с.
3. *Безрукова Е. И.* Дефиниционные отношения в предложении и тексте : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. — Белгород, 2004. — 180 с.
4. *Богданов В. В.* Семантико-синтаксическая организация предложения. — Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1977. — 204 с.
5. *Бондар О. І.* Семантична класифікація предикатів на функціонально-когнітивній основі // Мовознавство. — К., 2009. — № 3–4. — С. 118–125.
6. *Васильев Л. М.* Современная лингвистическая семантика : учеб. пос. для вузов. — М. : Высш. шк., 1990. — 176 с.
7. *Вихованець І. Р.* Нариси з функціонального синтаксису української мови : монографія / АН України. Ін-т української мови ; відп. ред. К. Г. Городенська. — К. : Наук. думка, 1992. — 224 с.
8. *Вихованець І. Р.* Граматика української мови. Синтаксис : підручник. — К. : Либідь, 1993. — 368 с.
9. *Гак В. Г.* Семантический синтаксис // Русский язык : энциклопедия / гл. ред. Ю. Н. Караулов. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Большая Российская энциклопедия, 1997. — С. 457–458.
10. *Генералова Л. М.* О преимуществах когнитивного подхода к типологии семантических предикатов [Электронный ресурс] // Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). — Красноярск, 2012. — Вып. 6. — URL : file:///C:/Documents %20and %20Settings/Admin/Мои %20документы/0000304671.pdf
11. *Городенська К. Г.* Кореляція синтаксичних категорій предикатності і предикативності в українській мові // Проблеми сучасної функційно-категорійної граматики : зб. наук. праць на пошану чл.-кор. НАН України Івана Романовича Вихованця / укл. : А. Загнітко (наук. ред.) та ін. — Донецьк : Ноулідж (донецьке відділення), 2010. — С. 89–105.
12. *Городенська К. Г.* Реченнєвотвірний потенціал предикатів якості // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. — Донецьк : ДонНУ, 2001. — Вип. 7. — С. 27–31.
13. *Городенська К. Г.* Семантичний і морфологічний потенціал предикатів кількості // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. — Луцьк : Вежа, 2002. — № 5. — С. 23–26.
14. *Гуйванюк Н. В., Кульбаська О. В.* Репрезентації пропозиційних структур на рівні двоскладного речення // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. — Чернівці : ЧДУ, 1998. — Вип. 34 : Слов'янська філологія. — С. 141–145.
15. *Ерхов В. Н.* Предикация и предикативность в тексте (к вопросу о полипредикативности) // Предикативность и полипредикативность : межвуз. сб. науч. тр. — Челябинск, 1987. — С. 35–41.
16. *Загнітко А. П.* Теоретична граматики української мови : Синтаксис : монографія. — Донецьк : ДонНУ, 2001. — 662 с.
17. *Кавера Н. В.* Семантична типологія предикатів стану : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. — К., 2007. — 206 с.

18. Камалова А. А. Семантические типы предикатов состояния в системном и функциональном аспектах : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.01. — Уфа, 1999. — 487 с.
19. Князева Н. В. Семантико-синтаксические типы предложений с предикативным ядром N1–N1 : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. — Владивосток, 2006. — 23 с.
20. Косенко К. О. Предикаты входжения / невходжения і дієслівні зв'язки // Актуальні проблеми слов'янської філології. Сер. : Лінгвістика і літературознавство : міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. — Бердянськ : БДПУ, 2009. — Вип. XXI. — С. 607–612.
21. Кошкарєва Н. Б. Типовые синтаксические структуры в языках разных систем как отражение единиц языка и речи // Сибирский филологический журнал. — Новосибирск, 2015. — Вып. 2. — С. 14–26.
22. Крейдлин Г. Е. Таксономия и аксиология в языке и тексте (Предложения таксономической характеристики) // Логический анализ языка. Ментальные действия. — М. : Наука, 1993. — С. 31–57.
23. Круківська О. В. Інформаційна організація легальної дефініції у французькому законодавчому дискурсі // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. пр. / КНУ ім. Тараса Шевченка ; відп. ред. Н. М. Корбозерова. — К. : Логос, 2012. — Вип. 21. — С. 234–244.
24. Круківський В. І., Круківська О. В. Семантико-синтаксичні й дискурсивно-прагматичні особливості метамовних дієслів-предикатів у тексті законодавчих дефініцій (на матеріалі французької мови) // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету : Філологія. Педагогіка. Психологія. — К., 2011. — Вип. 23. — С. 79–86.
25. Манаєнко Г. Н. Информационно-дискурсивный подход к анализу осложнённого предложения : монография. — Ставрополь, 2006. — 263 с.
26. Масицька Т. Є. Граматична структура дієслівної валентності : монографія. — Луцьк : ВДУ ім. Лесі Українки, 1998. — 208 с.
27. Межов О. Г. Предикати якості в семантико-синтаксичній структурі простого речення // Учёные записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Сер. : Филология. Социальные коммуникации. — Симферополь, 2011. — Т. 24 (63). — № 4. — Ч. 2. — С. 56–60.
28. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій : монографія. — 2-ге вид., переробл. — Луцьк : РВВ «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки, 2004. — 393 с.
29. Мустайоки А. Теория функционального синтаксиса : от семантических структур к языковым средствам. — М. : Языки славянской культуры, 2006. — 512 с.
30. Нарушевич-Васильєва О. В. Концептуальні засади розроблення пропозиційних моделей семантизації термінів харчової промисловості // Термінологічний вісник : зб. наук. пр. : у 2 ч. — К. : Ін-т укр. мови НАН України, 2015. — Вип. 3 (2). — С. 140–156.
31. Пірус Г. О. Предикати відношення в українській мові : семантико-граматичний аспект : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. — К., 2004. — 15 с.
32. Предикат у структурі речення : монографія / за ред. акад. НАПН України В. І. Кононенка. — Київ ; Івано-Франківськ ; Варшава, 2010. — 408 с.
33. Русский язык в его функционировании. Уровни языка / отв. ред. Д. Н. Шмелёв, М. Я. Гловинская. — М. : Наука, 1996. — 271 с.
34. Семантические типы предикатов / отв. ред. О. Н. Селиверстова. — М. : Наука, 1982. — 365 с.
35. Ситар Г. В. Моделі речень із предикатами відношення частини й цілого в українській мові : монографія. — Донецьк : ДонНУ, 2007. — 238 с.
36. Степанов Ю. С. В трёхмерном пространстве языка : Семиотические проблемы лингвистики, философии, искусства : монография. — М. : Наука, 1985. — 335 с.
37. Степанов Ю. С. Имена, предикаты, предложения (Семиологическая грамматика). — М. : Наука, 1981. — 360 с.
38. Таланова О. Ю. Поняття предикативності та предикації у сучасній англійській // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. — Одеса, 2014. — № 8. — Т. 1. — С. 188–190.
39. Федчук Л. Мовно-мовленнєва семантика речень з предикатом включення // Лінгвістичне портретування сучасного соціуму : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., Вінниця, 26–27 листоп. 2015 р. — Вінниця, 2016. — С. 90–98.
40. Чейф У. Л. Значение и структура языка / пер. с англ. Г. С. Щура ; под ред. Ю. С. Степанова ; послеслов. С. Д. Качельсона. — М. : Прогресс, 1975. — 432 с.
41. Шмелёва Т. В. Семантический синтаксис : текст лекций. — 2-е изд. — Красноярск : Краснояр. гос. ун-т, 1994. — 48 с.

Джерела ілюстративного матеріалу

42. ДСТУ 2164-93. Вина виноградні. Терміни та визначення. — К. : Держстандарт України, 1993. — 13 с.
43. ДСТУ 7347:2013. Вироби макаронні. Терміни та визначення понять. — К. : Мінекономрозвитку України, 2013. — 30 с.
44. ДСТУ 4657:2006. Дріжджі хлібопекарські. Виробництво. Терміни та визначення понять. — К. : Держспоживстандарт України, 2007. — 16 с.
45. ДСТУ 2629-94. Крупи, побічні продукти і відходи. Терміни та визначення. — К. : Держстандарт України, 1994. — 44 с.
46. ДСТУ 4422:2005. Молочна промисловість. Виробництво масла. Терміни та визначення понять. — К. : Держспоживстандарт України, 2006. — 14 с.
47. ДСТУ 2212:2003. Молочна промисловість. Виробництво молока та кисломолочних продуктів. Терміни та визначення понять. — К. : Держспоживстандарт України, 2004. — 22 с.
48. ДСТУ 4420:2005. Молочна промисловість. Виробництво сиру. Терміни та визначення понять. — К. : Держспоживстандарт України, 2006. — 13 с.
49. ДСТУ 4424:2005. М'ясна промисловість. Виробництво м'ясних продуктів. Терміни та визначення понять. — К. : Держспоживстандарт України, 2005. — 29 с.
50. ДСТУ 3938-99. М'ясна промисловість. Продукти забою худоби. Терміни та визначення. — К. : Держстандарт України, 2000. — 61 с.

51. ДСТУ 6032:2008. Олії. Переробляння. Терміни та визначення понять. — К. : Держспоживстандарт України, 2009. — 24 с.
52. ДСТУ 3326-96. Риба, морські безхребетні, водорості та продукти їх перероблення. Терміни та визначення. — К. : Держстандарт України, 1996. — 28 с.
53. ДСТУ 3007-95. Устаткування для виробництва цукру. Терміни та визначення. — К. : Держстандарт України, 1995. — 77 с.
54. ДСТУ 2120-93. Хлібопекарське виробництво. Терміни та визначення. — К. : Держстандарт України, 1993. — 28 с.
55. ДСТУ 2567:2007. Цукрове виробництво. Терміни та визначення понять. — К. : Держспоживстандарт України, 2009. — 23 с.

References

- Arvat, N. N. (1984), *Semantic structure of a simple sentence in modern Russian language : textbook [Semanticheskaja struktura prostogo predlozhenija v sovremenom russkom jazyke : uchebnoe posobie]*, Vyshcha Shkola, Kyiv, 159 p.
- Arutyunova, N. D. (1976), *Sentence and its meaning : Logical-semantic problems [Predlozhenije i jego smysl : Logiko-semanticheskiye problemy]*, Nauka, Moscow, 383 p.
- Bezrukova, E. I. (2004), *Definitional relations in sentence and text : Thesis [Defnicionnye otnoshenija v predlozhenii i tekste : dys. ... kand. filol. Nauk : 10.02.04]*, Belgorod, 180 p.
- Bogdanov, V. V. (1977), *Semantic-syntactical organization of a sentence [Semantiko-sintaksicheskaja organizacija predlozhenija]*, Edition of University Leningrad, Leningrad, 204 p.
- Bondar, O. I. (2009), «Semantic classification of predicate according to functional-cognitive basis», *Movoznavstvo / Linguistics* [«Semantyczna klasyfikacija predykativ na funkcional'no-kognitivnij osnovi», *Movoznavstvo*], Kyiv, vol. 3–4, pp. 118–125.
- Vasil'ev, L. M. (1990), *Contemporary linguistic semantics : textbook for universities [Sovremennaja lingvisticheskaja semantika : uchebnoe posobie dlja vuzov]*, Vysshaja Shkola, Moscow, 176 p.
- Vyhovanets', I. R. (1992), *Essays on the functional syntax of the Ukrainian language: monograph [Narysy z funkcional'noho syntaksysu ukrai'ns'koi' movy : monografija]*, Academy of Sciences of Ukraine, Institute of the Ukrainian language, Nauk. dumka, Kyiv, 224 p.
- Vyhovanets', I. R. (1993), *Grammar of the Ukrainian language. Syntax : textbook [Gramatyka ukrai'ns'koi' movy. Syntaksys : pidruchnyk]*, Lybid, Kyiv, 368 p.
- Gak, V. G. (1997), «Semantic Syntax», *Russian language : encyclopedia* [«Semanticheskij sintaksis», *Russkij jazyk : enciklopedija*], Bol'shaja Rossijskaja enciklopedija, Moscow, pp. 457–458.
- Generalova, L. M. (2012), «Preferences of cognitive approach to the typology of semantic predicates», *Modern research of social problems : electronic scientific journal* [«O preimushhestvakh kognitivnogo podkhoda k tipologii semanticheskikh predykatov», *Sovremennye issledovanija social'nykh problem : elektronnyj nauchnyj zhurnal*], Krasnojarsk, issue 6, available at: file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/Мои%20документы/0000304671.pdf
- Gorodens'ka, K. G. (2010), «Correlation of syntactic categories of predication and predicativity in the Ukrainian language», *Problems of modern functional-categorical grammar : Collection of works* [«Koreljacija syntaksychnykh kategorij predykatnosti i predykatynosti v ukrai'ns'kij movi», *Problemy suchasnoi' funkcionno-kategorijnoi' hramatyky : zbirnyk naukovykh prac*], ed. A. Zahnitko, Noulidzh, Donetsk, pp. 89–105.
- Gorodens'ka, K. G. (2001), «Sentence-creation potential of predicates of quality», *Linguistic studies : Collection of works* [«Rechennjevotvirnyj potencial predykativ jakosti», *Lingvistichni studii' : zbirnyk naukovykh prac*], DonNU, Donetsk, issue 7, pp. 27–31.
- Gorodens'ka, K. G. (2002), «Semantic and morphological potential of predicates of quantity», *Bulletin of Lesja Ukrainka National university of Volyn' [Semantycznyj i morfolohichnyj potencial predykativ kil'kosti]*, *Naukovyj Visnyk Volyn's'koho derzhavnoho universitetu imeni Lesi Ukrai'ny*, Vezha, Lutsk, issue 5, pp. 23–26.
- Gujvanjuk, N. B., Kul'babs'ka, O. V. (1998), «Representation of proposal structures at the level of a two-part sentence», *Bulletin of Chernovtsy University, Slavic philology* [«Reprezentacii propozycijnykh struktur na rivni dvoskladnoho rechennja», *Naukovyj Visnyk Chernivets'kogo universitetu, Slov'jans'ka filolohija*], ChDU, Chernovtsy, issue 34, pp. 141–145.
- Erchov, V. N. (1987), «Predication and predicativity in the text (in regards to question of polypredication)», *Predication and Polypredication : interuniversity collection of scientific works* [«Predikacija i predikativnost' v tekste (k voprosu o polipredikativnosti)», *Predikativnost' i polipredikativnost' : mezhvuzovskij sbornik nauchnykh statej*], Cheljabinsk, pp. 35–41.
- Zahnitko, A. P. (2001), *Theoretical grammar of the Ukrainian language: Syntax : monograph [Teoretychna gramatyka ukrai'ns'koi' movy: Syntaksys : monografija]*, DonNU, Donetsk, 662 p.
- Kavera, N. V. (2007), *Semantic typology of state predicates: Thesis [Semantyczna typologija predykativ stanu : dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01]*, Kyiv, 206 p.
- Kamalova, A. A. (1999), *Semantic types of state predicates in its systematic and functional aspects: Thesis [Semanticheskiye typy predykatov sostojannija v sistemnom i funkcional'nom aspektah : dys. ... d-ra filol. nauk : 10.02.01]*, Ufa, 487 p.
- Knjazeva, N. V. (2006), *Semantic-syntactic types of sentences with a predicative core N1–N1: Synopsis of thesis [Semantiko-sintaksicheskie typy predlozhehij s predikativnym jadrom N1–N1: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01]*, Vladivostok, 23 p.
- Kosenko, K. O. (2009), «Predicates of entryness / non-entryness and verbal connections», *Actual problems of Slavic philology. Series : Linguistics and Literature : interuniversity collection of scientific works* [«Predykaty vkhodzhennja / nevkhodzhennja i dijeshlivi zv'jazky», *Aktual'ni problemy slov'jans'koi' filologii*]. Serija: *Linhvistyka i literaturoznavstvo : mizhvuziv's'kij zbirnyk naukovykh statej*, BDPU, Berdyans'k, issue 21, pp. 542–547.
- Koshkareva, N. B. «Typical syntactic structures in languages of different systems as a reflection of units of language and speech», *Siberian philology journal* [«Tipovyje syntaksicheskie struktury v jazykakh raznykh sistem kak otrazhenie edinic jazyka i rechi», *Sibirskij filologicheskij zhurnal*], Novosibirsk, issue 2, pp. 14–26.

22. Krejdlin, G. E. (1993), «Taxonomy and axiology in language and text (Sentences of taxonomic characterization)», *Logical analysis of language. The mental actions* [«Taksonomija i aksiologija v jazyke i tekste (Predlozhenija taksonomicheskoj kharakterizacii)», *Logicheskij analiz jazyka. Mental'nye dejstvija*], Nauka, Moscow, pp. 31–57.
23. Krukivs'ka, O. V. (2012), «Informational Organization of Legal Definition in the French Legislative Discourse», *Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics : Collection of scientific works* [«Infomacijna organizacija legal'noi' definicij u francuz'komu zakonodavchomu dyskursi», *Problemy semantyki, prahmatyki ta kohnitynoi' lnhvistyky : zbirnyk naukovykh prac'*], Logos, Kyiv, issue 21, pp. 234–244.
24. Krukivs'kyj, V. I., Krukivs'ka, O. V. (2011), «Semantic-syntactic and discourse-pragmatic features of metamorphic predicative verbs in the text of legislative definitions (based on French language material)», *Scientific messenger of the UNESCO Department of Kyiv National Linguistic University : Philology. Pedagogy. Psychology* [«Semantiko-syntaksychni j dyskursyvno-prahmatychni osoblyvosti metamovnykh diesliv-predykativ u teksti zakonodavchykh definicij (na materialy francuz'koi' movy)», *Naukovyj visnyk kafedry JuNESKO Kyi'vs'kogo nacional'nogo lnhvistychnogo universytetu. Filohija. Pedahohika. Psyholohija*], issue 23, pp. 79–86, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkyu_2011_23_14
25. Manaenko, G. N. (2006), *Information-discursive approach to the analysis of the complicated sentence : monograph* [Informacionno-diskursivnyj podhod k analizu oslozhenennogo predlozhenija : monografija], Stavropol, 263 p.
26. Masyč'ka, T. Je. (1998), *Grammatical structure of verbal valence : monograph* [Gramatychna struktura dijeslivnoi' valentnosti : monohrafija], Edition of Lesja Ukrainka National University of Volyn', Lutsk, 208 p.
27. Mezhov, O. G. (2011), «Predicates of quality in the semantic-syntactic structure of a simple sentence», *Scientific notes of Taurida National V. I. Vernadsky University. Series : Philology. Social Communications*. [«Predykaty jakosti v semantiko-syntaksychnij strukturi prostogo rechennja», *Uchenye zapiski Tavricheskogo nacional'nogo universyteta im. V. I. Vernadskogo. Serija : Filologija. Social'nye komunikacii*], vol. 24 (63), issue 4, part 2, pp. 56–60.
28. Mirchenko, M. V. (2004), *The structure of syntactic categories : monograph* [Struktura syntaksychnykh kategorij : monografija], Vezha, Lutsk, 393 p.
29. Mustajoki, A. (2006), *Theory of functional syntax: from semantic structures to linguistic means* [Teorija funkcional'nogo sintaksisa: of semanticheskikh struktur k jazykovym sredstvam], Jazyky slavjanskoj kul'tury, Moscow, 512 p.
30. Narushevych-Vasylijeva, O. V. (2015), «Conceptual basis of the development of propositional models of food industry terms semantization», *Terminological bulletin : Collected works* [«Konceptual'ni zasady rozroblennja propozycijnykh modelej semantyzacii terminiv harchovoi' promyslovosti», *Terminolohichnyj visnyk : zbirnyk naukovykh prac'*], NASU Institute of Ukrainian Language, Kyiv, issue 3(2), p. 140–156.
31. Pirus, G. O. (2004), *Predicates of relation in the Ukrainian language: the semantic-grammatical aspect : Synopsis of thesis* [Predykaty vidnoshennja v ukrai'ns'kii' movi : semantiko-hramatychnyj aspekt : antoref. dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.01], Kyiv, 15 p.
32. Kononenko, V. I. (ed.) (2010), *Predicate in sentence structure : monograph* [Predykat u strukturi rechennja : monohrafija], Kyiv, Ivano-Frankovsk, Warsaw, 408 p.
33. Borunova, S. N., Voroncova, V. L., Zhuravlev, A. F. (and others) (1996), *Russian language in its functioning. Levels of language* [Russkij jazyk v ego funkcionirovanii. Urovni jazyka], Nauka, Moscow, 271 p.
34. Bulygina, T. V., Seliverstova, O. N., Ishevskaja, N. A. (eds.) (1982), *Semantic types of predicates* [Semanticheskie tipy predikatov], Nauka, Moscow, 365 p.
35. Sytar, G. V. (2007), *Models of sentences with predicates of relation of part and a whole in the Ukrainian language : monograph* [Modeli rechen' iz predykatamy vidnoshennja chastyny j cilogo v ukrai'ns'kij movi : monohrafija], DonNU, Donetsk, 238 p.
36. Stepanov, Ju. S. (1985), *Three-dimensional space of language : Semiotic problems of linguistics, philosophy and art : monograph* [V trekhmernom prostranstve jazyka : Semioticheskie problemy lingvistiki, filosofii, iskusstva : monografija], Nauka, Moscow, 335 p.
37. Stepanov, Ju. S. (1981), *Names, predicates, sentences (Semiologic grammar)* [Imena, predykaty, predlozhenija (Semiologicheskaja grammatika)], Nauka, Moscow, 360 p.
38. Talanova, O. Ju. (2014), «Concept of predicativity and predication in modern English studies», *International Humanitarian University Herald. Philology* [«Ponnjattja predykativnosti ta predykacii' u suchasnij anhljstyci», *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*], issue 8, vol. 1, p. 188–190.
39. Fedchuk, L. (2015), «Speech-language semantics of sentences with predicate of inclusion», *Linguistic portraying of modern society : materials of the Second Ukrainian international scientifically-methodical conference* [«Movno-movlennjeva semantika rechen' z predykatom vključennja», *Lnhvistyčne portretuvannja suchasnogo sociumu : materialy druhoi' vseukrai'ns'koi' naukovy-praktychnoi' konferencii'*], Vinnytsia, pp. 90–98.
40. Chafe, W. L. (1975), *Meaning and the Structure of Language* [Znachenie i struktura jazyka], Progress, Moscow, 432 p.
41. Shmeleva, T. V. (1994), *Semantic Syntax : Synopsis* [Semanticheskij sintaksis : tekst lekcij], State University of Krasnoyarsk, Krasnoyarsk, 48 p.

Sources of illustrative materials

42. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU — Derzhavnyj Standart Ukrai'ny] 2164-93. Grape wines. Terms and definitions* [Vyna vynogradni. Terminy ta vyznachennja], State standard of Ukraine, Kyiv, 1993, 13 p.
43. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU — Derzhavnyj Standart Ukrai'ny] 7347:2013. Pasta products. Terms and definitions* [Vyrobny makaronni. Terminy ta vyznachennja ponjat'], Ministry of Economic Development of Ukraine, Kyiv, 2013, 30 p.
44. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU — Derzhavnyj Standart Ukrai'ny] 4657:2006. Bread yeast. Production. Terms and definitions* [Drizhdzhi hlibopekars'ki. Vyrobnyctvo. Terminy ta vyznachennja ponjat'], State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2007, 16 p.
45. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU — Derzhavnyj Standart Ukrai'ny] 2629-94. Groats, by-products and waste. Terms and definitions* [Krupy, pobichni produkty i vidhody. Terminy ta vyznachennja], State standard of Ukraine, Kyiv, 1994, 44 p.

46. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU — Derzhavnyj Standart Ukrai'ny] 4422:2005. Dairy industry. Production of butter. Terms and definitions [Molochna promyslovist'. Vyrobnycтво masla. Terminy ta vyznachennja ponjat']*, State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2006, 14 p.

47. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU — Derzhavnyj Standart Ukrai'ny] 2212:2003. Dairy industry. Production of milk and dairy products. Terms and definitions [Molochna promyslovist'. Vyrobnycтво moloka ta kyslomolochnyh produktiv. Terminy ta vyznachennja ponjat']*, State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2004, 22 p.

48. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU — Derzhavnyj Standart Ukrai'ny] 4420 : 2005. Dairy industry. Production of cheese. Terms and definitions [Molochna promyslovist'. Vyrobnycтво syru. Terminy ta vyznachennja ponjat']*, State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2006, 13 p.

49. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU — Derzhavnyj Standart Ukrai'ny] 4424:2005. Meat industry. Production of meat products. Terms and definitions [M'jasna promyslovist'. Vyrobnycтво m'jasnyh produktiv. Terminy ta vyznachennja ponjat']*, State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2005, 29 p.

50. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU — Derzhavnyj Standart Ukrai'ny] 3938-99. Meat industry. Production of cattle slaughtering. Terms and definitions [M'jasna promyslovist'. Produkty zaboju hudoby. Terminy ta vyznachennja]*, State standard of Ukraine, Kyiv, 2000, 61 p.

51. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU — Derzhavnyj Standart Ukrai'ny] 6032:2008. Oils. Processing. Terms and definitions [Olii'. Pererobljannja. Terminy ta vyznachennja ponjat']*, State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2009, 24 p.

52. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU — Derzhavnyj Standart Ukrai'ny] 3326-96. Fish, sea invertebrates, algae and products of their processing. Terms and definitions [Ryba, mors'ki bezhrebetni, vodorosti ta produkty i'h pererobljannja. Terminy ta vyznachennja]*, State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2009, 24 p.

53. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU — Derzhavnyj Standart Ukrai'ny] 3007-95. Sugar production equipment. Terms and definitions [Ustatkuvannja dlja vyrobnycтва cukru. Terminy ta vyznachennja]*, State standard of Ukraine, Kyiv, 1995, 77 p.

54. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU — Derzhavnyj Standart Ukrai'ny] 2120-93. Bread production. Terms and definitions [Hlibopekars'ke vyrobnycтво. Terminy ta vyznachennja]*, State standard of Ukraine, Kyiv, 1993, 28 p.

55. *State standard of Ukraine (SSU) [DSTU — Derzhavnyj Standart Ukrai'ny] 2567:2007. Sugar production. Terms and definitions [Cukrove vyrobnycтво. Terminy ta vyznachennja ponjat']*, State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy of Ukraine, Kyiv, 2009, 23 p.

НАРУШЕВИЧ-ВАСИЛЬЕВА Оксана Викторовна,

кандидат филологических наук, доцент кафедры украинологии и лингводидактики Одесской национальной академии пищевых технологий; ул. Канатная, 112, г. Одесса, 65039, Украина; тел.: +38 067 8358833; e-mail: nov82ua@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-5230-0019

ТИПОЛОГИЯ ПРЕДИКАТОВ (НА МАТЕРИАЛЕ ДЕФИНИЦИЙ ТЕРМИНОВ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В ГСТУ)

Аннотация. *Цель* статьи — проанализировать и систематизировать типы предикатов в дефинициях терминов пищевой промышленности в ГСТУ, выяснить их роль в структурно-семантической организации соответствующих предложений. В качестве *объекта* выбран предикат как основной семантический компонент логико-синтаксической структуры дефиниций. *Предметом* исследования является установление соответствия между типами семантических предикатов и типами предложений, в которых они функционируют, в аспекте семантического синтаксиса и их формально-грамматической структуры на материале дефиниций терминов пищевой промышленности в ГСТУ.

В *результате* проведенного исследования определены основные типы семантических предикатов, осуществлено их сравнение с типами предложений по семантическому и формально-грамматическому признакам. Сделан *вывод* относительно доминирования того или иного типа семантического предиката в структурно-семантической организации предложений-репрезентантов дефиниций терминов пищевой промышленности в ГСТУ. *Практическая значимость* результатов этой научной работы состоит в том, что они могут использоваться в теоретических курсах лексикологии и лексикографии, а также при составлении терминологических стандартов и отраслевых словарей.

Ключевые слова: предикат, семантический предикат, типы семантических предикатов, типы предложений, моно-предикативные структуры, полипредикативные структуры.

Oksana V. NARUSHEVYCH-VASYLIEVA,

PhD (Candidate of Philological Sciences), Associate Professor of the Department of Ukrainian studies and linguistics, Odessa National Academy of Food Technologies; 112 Kanatna str., 65039 Odessa, Ukraine; tel.: +38 067 8358833; e-mail: nov82ua@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-5230-0019

TYPOLOGY OF PREDICATES (BASED ON MATERIALS OF FOOD INDUSTRY TERMS DEFINITIONS IN UKRAINIAN STATE STANDARDS)

Summary. The *purpose* of this article is to analyze and systemize types of predicated in definitions of terms of Food Industry in State Standards of Ukraine, to reveal their role in structural-semantic organization of corresponding sentences. As an *object* it was decided to choose predicate as a main semantic component of logic-semantic structure of a definitions. The *subject* of the research is to define a correspondence between types of semantic predicates and types of sentences in which they are functioning, in the context of semantic syntax and their formal-grammatical structure, based on materials

of definitions of terms of Food Industry in State Standards of Ukraine. As a **result** of conducted research, main types of semantic predicates were defined, they were compared with types of sentences by semantic and formal-grammatical characteristics. In the article was made a **conclusion** about domination of some types of semantic predicates in structural-semantic organization of sentences-representatives of definitions of terms of Food Industry in State Standards of Ukraine. **Practical significance** of results of this scientific work is that they could be used in theoretical courses of Lexicology and Lexicography, and also for creating terminological standards and industry dictionaries.

Key words: predicate, semantic predicate, types of semantic predicates, types of sentences, monopredicative structures, polypredicative structures.

Статтю отримано 5.05.2018 р.

<http://dx.doi.org/10.18524/2307-4558.2018.29.139378>

УДК [811.161.1+811.135.1]’367.32/.5

СИРОТА Елена Владимировна,

кандидат филологических наук, зав. кафедрой славистики Бэлцкого государственного университета имени Алеку Руссо; ул. Пушкина, 38, г. Бэлць, 3100, Республика Молдова; +373 69554559; e-mail: sirotaelena@mail.ru; ORCID ID: 0000-0002-2662-8512

СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СПОСОБОВ ВЫРАЖЕНИЯ ОТРИЦАНИЯ В РУССКОМ И РУМЫНСКОМ ЯЗЫКАХ (НА МАТЕРИАЛЕ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТОВ)

Аннотация. Данная работа посвящена исследованию вербальных способов выражения категории отрицания в современном русском и румынском языках. **Актуальность** исследования обусловлена тем, что существуют разногласия и противоречия в трактовке и определении термина «отрицание», а также недостаточно изучено представление о стилистическом и семантическом функционировании отрицания в произведениях художественной литературы. **Объектом** исследования и описания является категория отрицания и способы её репрезентации в русском и румынском языках, которые могут быть явными или скрытыми. В качестве **предмета** исследования выступает категория отрицания, средства выражения которой выявляются в художественных оригинальных и переводных текстах. Внимание уделяется средствам репрезентации отрицания в сопоставляемых языках и особенностям функционирования синтаксических конструкций с элементами негации. **Цель** работы — описание специфики языковых средств с отрицательной семантикой в русском и румынском языках. Теоретическая **значимость** исследования категории отрицания связана с возможностью расширить представление о функционировании категории отрицания в художественном тексте, так как категория отрицания является одной из важнейших категорий языка, воплощаясь в различных формах и средствах. Поэтому данная лингвистическая категория требует тщательного рассмотрения.

Результаты исследования заключаются в дальнейшем изучении категории отрицания как одной из лингвистических универсалий в плане сопоставления языков разных систем. **Практическое применение** состоит в возможностях использования полученных результатов при чтении лекционных курсов по контрастивной лингвистике, теории перевода, современному русскому и румынскому языкам.

Выводы. Румынский и русский языки обладают полинегативной системой выражения отрицания. Возможность употребления нескольких средств выражения отрицания в одном предложении характерно и для русского, и для румынского языков, что позволяет выразить массу разнообразных семантических оттенков, сопровождающих общее значение отрицания.

Ключевые слова: категория, семантика, отрицание, языковые средства, русский язык, румынский язык.

Постановка проблемы. Отрицание является неотъемлемой частью языка. Отрицание входит как отдельная категория в лингвистическую систему языка, взаимодействует с множеством лексико-грамматических категорий русского и румынского языков.

Учитывая то, что отрицание представляет собой универсальное явление, в настоящее время важно рассмотреть, как категория отрицания влияет на состав речи говорящего, какими языковыми средствами выражается, насколько существенно место категории отрицания на всех языковых уровнях, как проявляются аспекты категории отрицания в диалогической речи.

Актуальность данной работы обусловлена тем, что существуют разногласия и противоречия в трактовке и определении термина «отрицание», а также недостаточно изучено представление о стилистическом и семантическом функционировании отрицания в произведениях художественной литературы.

Связь с предыдущими исследованиями. Категория отрицания исследовалась уже в III в. до н. э. Изначально данной проблемой интересовались древнегреческие и древнеиндийские философы. Изучение категории отрицания продолжается и в современном языкознании. В числе учёных, исследовавших категорию отрицания русского языка, можно назвать А. М. Пешковского, В. В. Виноградова, А. А. Шахматова, В. Н. Бондаренко, А. В. Бондарко, Е. В. Падучеву, С. А. Васильева,